

آشنایی با دیوان محاسبات کشور

تعریف:

الف- دادگاهی است عالی که مأمور معاینه و تفکیک محاسبات کشور و تفریغ کلیه حسابداران خزانه بوده که نظارت می کند که هزینه های معین در بودجه از میزان تعیین شده تجاوز نکند و تغییر و تبدیل نیابد و هر وجهی در محل معین خود صرف شود.

ب- بازوی نظارت مالی مجلس شورای اسلامی است که به موجب اصول ۵۴ و ۵۵ قانون اساسی وظیفه پاسداری از بیت المال را دارد.

جایگاه در قوانین

❖ اصل ۵۴ و ۵۵ قانون اساسی.

❖ موسسه دولتی و نظارتی زیر نظر مجلس شورای اسلامی.

❖ تنها دستگاه نظارت مالی تخصصی و شبه قضایی.

❖ دیوان محاسبات دارای یک رکن نظارت فنی و مالی و رکن دیگر به نام دادسرا (به عنوان مرجع تعقیب تخلفات مالی).

علت وجودی دیوان محاسبات

۱. قوه مقننه حق تحقیق در کلیه امور کشور را دارد و دیوان محاسبات مأموردائی آن در سیستم بزرگ مالی دولت است. (اصل ۸۸ ق.ا.)

۲. لازمه برنامه ریزی از طریق قوانین جامع و انسجام امور مالی شناخت کامل است. (دیوان محاسبات به عنوان اهرم قوی در نظم و نسق امور اجرایی با ارائه گزارش تفریغ بودجه)

ساختار دیوان محاسبات

۱. رئیس کل دیوان محاسبات کشور.

۲. دادستان دیوان محاسبات کشور.

۳. مستشاران.

۴. محکمه تجدیدنظر.

۵. هیأت عمومی.

۶. واحدهای فنی و حسابرسی.

رئیس کل

❖ انتخاب و برکناری با پیشنهاد کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات و رأی مستقیم مجلس شورای اسلامی.

❖ معاونت ها و مراکز دیوان:

۱- معاون امور اجرایی و پشتیبانی.

۲- معاون حقوقی، امور مجلس و تفریح بودجه.

۳- معاون فنی و حسابرسی امور زیر بنایی اقتصادی.

۳- معاون فنی و حسابرسی امور عمومی اجتماعی.

۵- مرکز آموزش و برنامه ریزی و کنترل کیفیت.

دادستان

➤ انتخاب و برکناری با پیشنهاد کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات و رأی مستقیم مجلس شورای اسلامی.

➤ اهم وظایف دادستان:

۱- رئیس دادرسی و شعب دادیاری.

۲- صدور دادخواست و دفاع از آن در هیأت های مستشاری.

۳- ابلاغ و اجرای آراء.

۴- درخواست تجدیدنظر و اعاده دادرسی از آراء.

➤ دادرسی دیوان در حال حاضر بیش از ۱۱ شعبه دادیاری دارد.

■ مستشاران دیوان با معرفی رئیس کل و رأی کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات انتخاب می شوند.

■ اهم صلاحیت های هیأت های مستشاری:

۱- عدم ارائه صورت های مالی و سایر اسناد در موعد مقرر.

۲- تعهد زائد بر اعتبار یا عدم رعایت قوانین و مقررات مالی.

۳- عدم واریز به موقع درآمد و سپرده و سایر منابع به حساب مربوط.

۴- عدم پرداخت به موقع تعهدات دولت که موجب ضرر و زیان به دولت می گردد.

۵- سوءاستفاده، غفلت و تسامح در حفظ اموال و اسناد و وجوه دولتی و یا هرخرج یا تصمیم نادرست که باعث اتلاف یا تضییع بیت المال شود.

اهم صلاحیت های هیأت های مستشاری

۶- پرنده های کسری ابواب جمعی مسؤولین مربوط.

۷- ایجاد موانع و محظورات در قبال انجام وظایف دیوان محاسبات.

۸- پرداخت و دریافت های خلاف قوانین.

۹- تأیید و یا صدور رأی نسبت به گزارشات حسابرسان داخلی و خارجی شرکتها و مؤسسات.

۱۰- رسیدگی و صدور رأی نسبت به گزارش های حسابرسی.

محکمه تجدید نظر

■ اهم وظایف و اختیارات محکمه تجدید نظر:

۱- رسیدگی و صدور رأی تجدیدنظر نسبت به آراء هیأت های مستشاری

۲- تعیین تکلیف آراء غیابی و آرای که ابلاغ واقعی نشده است.

- محکمه تجدید نظر دارای یک رئیس یا حاکم شرع به انتخاب رئیس قوه قضائیه و دو نفر از مستشاران به انتخاب رئیس دیوان (به عنوان کارشناس) می باشد.

۳- صدور قرار تأمین.

۴- تصحیح و رفع ابهام احکام محکمه.

هیأت عمومی

- هیأت عمومی متشکل از رئیس کل، دادستان و اعضای هیأت‌های مستشاری.

■ وظایف هیأت عمومی :

۱- ایجاد هماهنگی و وحدت رویه در انجام وظایف هیأت‌های مستشاری.

۲- صدور رأی در خصوص تفریغ بودجه و گزارش نهایی آن.

۳- سایر موارد به تشخیص رئیس کل.

واحدهای فنی و حسابرسی

- کلیه واحدهای فنی و حسابرسی با مدیریت رئیس کل و از طریق معاونت‌های مربوط هدایت و راهبری می شوند.

■ حسابرس کل مرکز در ستاد وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی مسئولیت انجام وظیفه را داراست.

■ در مرکز هر استان نیز واحدهای استانی به صورت اداره کل اداره می شوند.

هدف دیوان

➤ اعمال نظارت و کنترل مستمر مالی (هدف اولیه)

➤ پاسداری از بیت المال (هدف غایی)

راههای نیل به هدف

۱. کنترل عملیات و فعالیتهای مالی کلیه وزارتخانه ها، موسسات، شرکتهای دولتی و سایر دستگاههایی که به نحوی از بودجه استفاده می کنند.

۲. بررسی و حسابرسی وجوه مصرف شده، درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار.

۳. تهیه و تدوین گزارش تفریح بودجه به انضمام نظرات خود و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی.

وظایف و اختیارات دیوان محاسبات

۱. حسابرسی یا رسیدگی کلیه حسابهای درآمد و هزینه و سایر دریافتها و پرداختها از نظر مطابقت با قوانین و مقررات.

۲. بررسی وقوع عملیات مالی در دستگاهها به منظور اطمینان از حصول و ارسال صحیح و به موقع درآمد و یا هزینه ها.

۳. رسیدگی به موجودی حساب اموال و دارائی های دستگاهها.

۴. بررسی جهت اطمینان از برقراری روشها و دستورالعملهای مناسب مالی و کاربرد مؤثر آنها.

۵. اعلام نظر در خصوص وجود مرجع کنترل کننده داخلی و یا عدم کفایت مرجع کنترل کننده موجود در دستگاهها.

۶. رسیدگی به حساب کسری ابوابجمعی و تخلفات مالی.

انواع حسابرسی

۱. حسابرسی مالی (تمام رسی، ارزیابی بر مبنای اعتبار)

۲. حسابرسی رعایت (ارزیابی بر مبنای مقررات)

۳. حسابرسی عملیاتی (ارزیابی بر مبنای برنامه های تعریف شده)

۴. حسابرسی عملکرد (با مؤلفه های کارایی، اثربخشی و صرفه اقتصادی)

دستگاههای مشمول رسیدگی دیوان

(۱) وزارتخانه ها

۲) مؤسسات دولتی

۳) شرکت های دولتی

۴) واحدهایی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می نمایند.

۵) هر واحد اجرایی که طبق اصول ۴۴ و ۴۵ قانون اساسی مالکیت عمومی بر آنها مترتب بشود.

۶) واحدهایی که شمول مقررات عمومی به آنها مستلزم ذکر نام است.

سایر اختیارات دیوان

۱. تحقیق و تفحص در امور مالی کشور.

۲. تبدیل کلیه اسناد ومدارک مالی دستگاههای اجرایی به میکروفیلم و میکروفیش

۳. عضو هیأت ناظر به فرآیند چاپ انواع تمبر و اوراق وصول درآمدهای عمومی.

۴. نظارت و کنترل فصل دوم قانون مدیریت خدمات کشوری با عنوان راهبردها و فناوری انجام وظایف دولت.

۵. عضو هیأت عالی نظارت بر سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی .

۶. نظارت بر کاهش هزینه های غیر ضرور و تجمل گرایی.

۷. عضو هیأت قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد.

۸. عضو شورای دستگاه های نظارتی.

نحوه ارجاع پس از وقوع تخلف

➤ رسیدگی و کشف تخلف توسط واحدهای فنی وحسابرسی.

➤ ارجاع موارد واخواهی به دادسرا.

➤ رسیدگی و احراز تخلف توسط دادسرا.

➤ صدور دادخواست توسط دادستان.

➤ ارجاع دادخواست توسط رئیس کل به هیأت های مستشاری.

➤ رسیدگی هیأت مستشاری.

➤ صدور رأی توسط هیأت مستشاری.

طرق اعلام تخلف

۱. گزارش درون سازمانی.

۲. گزارش ذی حساب.

۳. گزارش سازمان حسابرسی.

۴. گزارش سازمان بازرسی کل کشور.

۵. گزارش کمیسیون اصل نود قانون اساسی.

۶. گزارش وزارت اطلاعات.

۷. گزارش مردمی.

انواع آراء صادره

۱. براءت

۲. محکومیت به مجازات اداری:

الف-توبیخ کتبی با درج در پرونده استخدامی.

ب-کسر حقوق(تا یک سوم از ۱ماه تا ۱ سال).

ج-انفصال موقت از ۱ ماه تا ۱ سال.

د- اخراج از محل خدمت.

ه- انفصال دائم از خدمات دولتی.

۳. حکم به جبران ضرر و زیان.

۴. احراز وقوع جرم و اعلام آن به دادگستری.

۵. اعلام تخلفات مالی ناشی از دستور رئیس جمهور، معاون اول و وزراء به مجلس شورای اسلامی.

تجدید نظر از آراء

➤ آراء هیأت مستشاری ظرف ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ قابل تجدید نظر است.

➤ مراجع تجدید نظر: ۱- هیأت مستشاری تجدید نظر (به آراء کسر حقوق و شدیدتر) ۲- محکمه تجدید نظر (به تمامی آراء).

➤ افراد ذیصلاح برای تجدید نظر: ۱- از طرف محکوم علیه ۲- دادستان.

➤ غیر قابل رسیدگی بودن آراء دیوان محاسبات در دیوان عدالت اداری.

دلیل عدم صلاحیت دیوان عدالت اداری به آراء دیوان محاسبات

۱. وجود حاکم شرع منسوب رئیس قوه قضائیه.

۲. رسیدگی دیوان عدالت به تظلمات و تصمیمات دولتی است و رسیدگی دیوان محاسبات نیز بر عملکرد دستگاه های دولتی است. بنابراین رسیدگی ها به موازات هم است.

موارد اعاده دادرسی

۱. اشتباه در نوشتن ارقام یا در عملیات حسابداری.

۲. به حساب نیامدن برخی اقلام و یا مکرر به حساب آمدن آن در ضمن رسیدگی.

۳. احراز عدم دسترسی و یا عدم توجه هیات مستشاری به اسناد موجود در حین رسیدگی.

۴. مجعول بودن مدارک مورد استناد حکم صادره.

باید تمامی جهات ذکر شده به نحوی تأثیر در حکم داشته باشد.

نحوه برخورد دیوان با جرائم

ماده ۲ قانون مجازات اسلامی : هر فعل یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد.

عمده قوانین مرتبط در رسیدگی های دیوان:

۱. اختلاس و رشوه.
۲. تصرف غیر قانونی.
۳. جرائم مرتبط با معاملات دولتی.
۴. سند صوری، جعل و استفاده از سند مجعول
۵. سایر جرائم علیه اموال دولت.

نحوه برخورد دیوان با جرائم

دیوان محاسبات با کشف جرم از طریق دادستان آنها را به محاکم عمومی ارسال می نماید.
ارسال این گزارش به محاکم عمومی مانع رسیدگی دیوان به سایر ابعاد آن از جمله ورود ضرر و زیان نمی باشد.

عمده تخلفات دوره ۵ ساله

۱. تخطی از قانون محاسبات عمومی (۳۵۷۱)
۲. تخلف از قوانین مرتبط با معاملات دولتی (۱۱۳۵)
۳. تخطی از قانون برنامه و بودجه (۹۷۶)
۴. تخطی از قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۸۴۱)
۵. تخلف از قوانین اموال دولتی (۶۴۱)
۶. تخطی از قانون برنامه توسعه... (۵۳۹)
۷. جرائم عمومی (۴۵۵)
۸. تخطی از قانون دیوان محاسبات (۲۳۴)